

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«КІЦМАНСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішенням педагогічної ради

ВСП «КФК ЗВО «ПДУ»

від «28» 02 2025 р. протокол №5

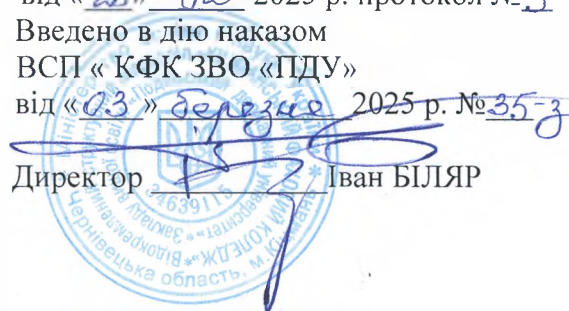
Введено в дію наказом

ВСП «КФК ЗВО «ПДУ»

від «03» березня 2025 р. №35-з

Директор

Іван Біляр

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА
«ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ»

підготовки фахового молодшого бакалавра

за освітньо-професійною програмою

«МЕНЕДЖМЕНТ»

2025 рік

Укладачі: Людмила МАМАЄВСЬКА, викладачка економічних дисциплін, кваліфікаційна категорія «спеціаліст вищої категорії», викладач-методист;
Андрій БІЛЯР, викладач економічних дисциплін, к.е.н., кваліфікаційна категорія «спеціаліст вищої категорії»;
Наталія СНЯТИНЧУК, викладачка економічних дисциплін, кваліфікаційна категорія «спеціаліст вищої категорії».

Розглянуто та схвалено

цикловою комісією економічних та юридичних дисциплін
Протокол № 6 від "07" 02.2025 року
Голова циклової комісії Біляр Юлія БІЛЯР

ПОГОДЖЕНО

методичною радою ВСП «КФК ЗВО «ПДУ»
Протокол № 4 від "27" 02.2025 року
Голова методичної ради Слободян Світлана СЛОБОДЯН

Пояснювальна записка

Предметом вивчення освітнього компонента “Економічна теорія” є розуміння сутності і зв’язків між економічними процесами та явищами, забезпечує основи професійної економічної підготовки. Знання економічної теорії особливо необхідні в умовах економіки ринкового типу та демократичного суспільства для свідомого обґрунтованого вибору громадян у суспільному житті.

Міждисциплінарні зв’язки: “Економіка підприємства”, “Менеджмент”, “Маркетинг” та ін.

Для кращого засвоєння матеріалу викладач повинен використовувати різноманітні форми і методи навчання: заняття-екскурсії, рольові ігри, семінарські заняття, інноваційні технології, наочні посібники (комплекти таблиць, плакати, навчальні відеофільми, презентації).

Структура освітнього компонента є орієнтовною. Під час складання робочих навчальних програм викладачі можуть вносити обґрунтовані зміни та доповнення в зміст навчального матеріалу та розділ навчальних годин за темами в межах бюджету часу, відведеному навчальним планом на вивчення освітнього компоненту. Внесені зміни та доповнення мають бути обговорені на засіданні циклової комісії і затверджені заступником директора з навчальної роботи.

Програма освітнього компонента складається з таких розділів:

1. Загальні основи економічного розвитку суспільства
2. Теоретичні основи ринкової економіки
3. Основи макроекономічної теорії
4. Закономірності розвитку світового господарства

1. Мета та завдання вивчення освітнього компонента

Метою вивчення освітнього компонента “Економічна теорія” є формування в здобувачів освіти глибоких економічних знань, логіки сучасного економічного мислення і економічної культури, навчання здобувачів освіти базовим методам аналізу економічних процесів, вмінню приймати обґрунтовані рішення з приводу економічних проблем, пов’язаних з їх майбутньою професійною діяльністю.

Основними завданнями вивчення освітнього компонента “Економічна теорія” є пізнання економічної теорії як науки, її предмету, методів і функцій, розкриття основного змісту сучасних шкіл економічної теорії, аналіз закономірностей розвитку ринкової економіки як основи функціонування різних сучасних господарських систем, характеристика основних рис та особливостей розвитку перехідної економіки, розкриття закономірностей суспільного відтворення, економічного зростання та циклічних коливань в економіці, сучасні процеси глобалізації світогосподарських зв’язків і шляхи вирішення загальноцивілізаційних проблем людства.

2. Очікувані результати навчання

Відповідно до Стандарту фахової передвищої освіти зі спеціальності 073 Менеджмент освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр», затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 22.06.2021 р. № 697 у результаті вивчення освітнього компонента “Економічна теорія” здобувач освіти повинен володіти такими предметними компетентностями:

Інтегральна компетентність: уміти вирішувати типові спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері менеджменту або у процесі навчання, що вимагає застосування положень і методів соціальних та поведінкових наук, та може характеризуватися певною невизначеністю умов; нести відповідальність за результати своєї діяльності; здійснювати контроль інших осіб у визначених ситуаціях

Загальні компетентності: здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та

у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя, здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, здатність виявляти ініціативу, креативність та підприємливість, здатність до адаптації та дії в новій ситуації, здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

Спеціальні компетентності: здатність діяти соціально відповідально і свідомо, здатність приймати самостійні рішення під час професійної діяльності в реальних ринкових умовах; опанувати сучасними прийомами, методами та знаряддями праці в галузі їх майбутньої професії; систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності.

Оволодівши зазначеними вище компетентностями, здобувач освіти повинен **знати:**

- суть економічних явищ і процесів;
- характеристику джерел і рушійних сил економічного розвитку;
- зміст основних економічних категорій і законів;
- сутність економічних відносин власності на засоби виробництва;
- об'єктивні основи суспільного виробництва;
- основні організаційно-правові форми підприємств;
- причини виникнення економічних криз, інфляції, безробіття;
- чинники фінансово-кредитної політики; риси світового господарювання і валютних систем

уміти:

- застосовувати основні категорії і економічні закони;
- вільно орієнтуватися у системі суспільного виробництва;
- використовувати набуті знання для підвищення ефективності виробництва, зниження витрат підприємств.

3. Структура освітнього компонента

№ з /п	Назва розділу, теми програми	Обсяг годин				
		всього	у тому числі			
			лекційні	практичні	лабораторні	навчальна практика
1	2	3	4	5	6	7
НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА						
1. Загальні засади теорії економічного розвитку суспільства						
1.1	Предмет і метод економічної теорії	6	2			4
1.2	Економічні потреби суспільства. Економічні інтереси	8	2	2		4
1.3	Економічна система суспільства. Закономірності та особливості розвитку перехідних економік	6	2			4
1.4	Відносини власності	8	2	2		4
1.5	Форми організації суспільного виробництва та їх еволюція	8	2	2		4
1.6	Теорія грошей і грошового обігу	10	4	2		4
	По розділу 1	46	14	8		24
2. Теоретичні основи ринкової економіки						
2.1	Ринкова економіка: суть, структура та інфраструктура	4	2			2
2.2	Закони ринкової економіки	8	4			4
2.3	Підприємництво у ринковій економіці	6	2	2		2
2.4	Капітал. Витрати виробництва і прибуток	8	4			2
2.5	Ринкові відносини в аграрному секторі економіки	4	2			2
2.6	Доходи, їх джерела і розподіл	8	2	2		4
2.7	Економіка невизначеності, ризику і страхування	6	2			4
	По розділу 2	42	18	4		20
3. Основи макроекономічної теорії						
3.1	Національне виробництво і відтворення	10	4	2		4
3.2	Макроекономічна нестабільність і економічне зростання	10	4	2		4
3.3	Фінансова система	8	4	2		2
3.4	Кредитна система	8	4	2		2
3.5	Урядове регулювання національної економіки	6	4			2

	<i>По розділу 3</i>	42	20	8			14
4. Закономірності розвитку світового господарства							
4.1	Інтернаціоналізація господарського життя і світовий ринок	10	4	2			4
4.2	Глобалізація економіки та загальноцивілізаційні проблеми людства	10	4	2			4
	<i>По розділу 4</i>	20	8	4			8
	По дисципліні	150	60	24			66
НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА							
8. Навчальна практика							
	<i>По навчальній практиці</i>						
КУРСОВА РОБОТА							
	РАЗОМ ПО ОСВІТНЬОМУ КОМПОНЕНТУ	150	60	24			66

4. Зміст освітнього компонента

НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ТЕОРІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

1.1. Предмет і метод економічної теорії

Зародження і основні етапи розвитку економічної теорії як науки. Предмет економічної теорії та еволюція у його визначенні різними школами. Методи пізнання економічних процесів і явищ та їхня класифікація. Економічні категорії, закони та принципи. Пізнання та використання економічних законів. Функції економічної теорії. Економічна теорія як теоретико-методологічна база інших економічних наук.

1.2. Економічні потреби суспільства. Економічні інтереси

Сутність і структура економічних потреб суспільства. Економічний закон зростання потреб. Економічні інтереси, їхня класифікація та взаємодія. Мотиви та стимули ефективного господарювання.

1.3. Економічна система суспільства. Закономірності та особливості розвитку перехідних економік

Формаційний та цивілізаційний підходи до періодизації суспільного розвитку. Економічна система, її сутність, цілі та основні структурні елементи. Типи економічних систем.

Сутність і закономірність еволюційного переходу економічної системи до наступного типу. Перехідні економічні системи: зміст і основні риси. Криза і розпад командно-адміністративної системи та необхідність переходу економіки постсоціалістичних країн до ринкових відносин. Концепція переходу постсоціалістичних країн до ринкової економіки. Формування інституційних та економічних умов переходу країн до нової системи господарювання.

Семінарське заняття

1.4. Відносини власності

Власність, її сутність, форми і місце в економічній системі. Місце і роль людини в економічній системі. Характеристика типів, форм і видів власності в Україні.

1.5. Форми організації суспільного виробництва та їх еволюція

Сутність і структура суспільного виробництва. Матеріальне і нематеріальне виробництво. Основні фактори суспільного виробництва та їхній взаємозв'язок. Ефективність виробництва, її сутність, економічні та соціальні показники. Форми організації суспільного виробництва: натуральне, товарне. Економічні та неекономічні блага. Товар і його властивості. Альтернативні теорії вартості. Закон вартості, його сутність і функції.

1.6. Теорія грошей і грошового обігу

Теоретичні концепції виникнення і сутності грошей. Функції грошей та їхня еволюція. Грошовий обіг і його закони. Грошова система, її структурні елементи й основні типи. Валютні курси. Конвертованість грошей. Інфляція, її сутність, причини, види і соціально-економічні наслідки.

Семінарське заняття

2. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

2.1. Ринкова економіка: суть, структура та інфраструктура

Ринкове господарство як невід'ємна складова товарного виробництва. Риси, структура та функції ринку. Основні суб'єкти ринкової економіки. Держава як суб'єкт ринкового господарства. Інфраструктура ринку.

2.2. Закони ринкової економіки

Сутність попиту і фактори, що його визначають. Пропозиція: зміст і фактори, що на неї впливають. Еластичність попиту і пропозиції. Взаємодія попиту і пропозиції. Ринкова рівновага.

Конкуренція, її суть і економічні основи. Закон конкуренції. Види економічної конкуренції. Методи конкурентної боротьби. Характеристика поведінки підприємств в умовах різних видів конкуренції. Монополія: причини виникнення, суть і основні форми. Антимонопольна політика держави. Антимонопольне законодавство.

Семінарське заняття

2.3. Підприємництво у ринковій економіці

Зміст, основні принципи та ознаки підприємництва. Теорії та моделі підприємництва. Організаційно-правові форми підприємництва. Класифікація підприємств за розміром. Малий бізнес. Нові види підприємницької діяльності.

2.4. Капітал. Витрати виробництва і прибуток

Капітал як економічна категорія товарного виробництва. Структура авансованого капіталу. Витрати виробництва, їхня сутність і класифікація. Прибуток на капітал і фактори, що його визначають. Економічна роль прибутку. Види прибутку та показники прибутковості підприємства. Кругообіг і обіг промислового капіталу. Амортизація і відтворення основного капіталу.

2.5. Ринкові відносини в аграрному секторі економіки

Аграрні відносини, їхній зміст і особливості. Земельна рента, її сутність, види і механізм утворення. Ринок земельних ресурсів. Ціна землі. Агропромислова інтеграція й агропромисловий комплекс. Державна політика регулювання і підтримки сільськогосподарського виробництва.

2.6. Доходи, їх джерела й розподіл

Сутність, види та джерела формування доходів. Номінальні та реальні доходи. Функціональний розподіл доходів: марксистська та маржиналістська концепції. Попит на ресурси та чинники, що його визначають, в теорії граничної продуктивності. Ціноутворення на ринку праці. Заробітна плата як явище ринку. Економічна рента і трансфертний дохід у складі заробітної плати. Форми і системи заробітної плати. Вплив держави та профспілок на функціонування ринку праці. Персональний розподіл доходів. Сімейні доходи, їх рівень, джерела і структура.

2.7. Економіка невизначеності, ризику і страхування

Невизначеність і ризиковість сучасної ринкової економіки. Спекуляція та її роль в умовах ринку. Страхування як засіб обмеження рівня ризиковості.

Семінарське заняття

3. ОСНОВИ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

3.1. Національне виробництво і відтворення

Зміст, види та пропорції національного відтворення. Теоретичні моделі суспільного відтворення. Система національного рахівництва: необхідність виникнення, зміст, цілі. Концепція та принципи побудови системи національних рахунків. Основні макроекономічні показники СНР.

3.2. Макроекономічна нестабільність і економічне зростання

Циклічність економічного розвитку як прояв макроекономічної нестабільності. Теорії циклічних коливань. Класифікація економічних циклів за тривалістю та її характеристика. Середні цикли та їх фази. Нециклічні коливання економіки. Безробіття, його зміст, причини, види, форми. Рівень безробіття. Наслідки впливу безробіття на економіку. Економічне зростання: зміст, типи, чинники. Концепція та найпростіші моделі економічного зростання.

3.3. Фінансова система

Необхідність, зміст, структура та функції фінансів. Фінансова система. Державний бюджет. Бюджетний дефіцит і державний борг. Теорія оподаткування.

3.4. Кредитна система

Необхідність, зміст і принципи функціонування кредиту. Форми і функції кредиту. Кредитна система та її структура.

3.5. Урядове регулювання національної економіки

Об'єктивна необхідність, зміст і моделі урядового регулювання економіки. Цілі, засоби та методи урядового впливу на економіку. Основні напрямки та межі урядового впливу на економіку.

Семінарське заняття

4. ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА

4.1. Інтернаціоналізація господарського життя і світовий ринок

Міжнародний поділ праці та інтернаціоналізація економіки як основа формування світового господарства. Форми міжнародних економічних відносин. Всесвітній ринок товарів і послуг. Торговельний і платіжний баланс країни. Зміст і структура світової валютної системи. Сутність, причини, форми і тенденції розвитку міграції робочої сили.

4.2. Глобалізація економіки та загальноцивілізаційні проблеми людства

Глобалізація як закономірний процес світогосподарського розвитку. Сутність, ознаки та рівні глобалізації економіки. Суперечності глобалізації та її моделі. Взаємопов'язаність та передумови вирішення глобальних проблем.

Семінарське заняття

Самостійна робота

Основним завданням закладів фахової передвищої освіти на сучасному етапі розвитку суспільства є формування творчої особистості, спеціаліста, здатного до самостійного підвищення фахового рівня, самоосвіти, креативності, інноваційної діяльності. Але вирішення цього завдання неможливе, якщо в освітньому процесі існуватиме лише передача знань від викладача до здобувача освіти. Щоб залучити здобувача освіти до активного здобуття знань, неocenенною є роль самостійної роботи.

В орієнтовній структурі освітнього компоненту до кожного розділу вказано кількість годин, відведена на самостійне вивчення. Самі ж теми самостійного вивчення визначає викладач, що забезпечуватиме його творче ставлення до праці, надасть можливість розвивати педагогічно доцільну лінію співпраці та перетворити освітній компонент на засіб формування всебічно розвиненої особистості здобувача освіти.

Визначені теми самостійного вивчення повинні бути відображені в робочій навчальній програмі, розглянуті на засіданні циклової комісії та затверджені заступником директора з навчальної роботи.

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами діагностики (оцінювання та демонстрування результатів навчання) є: усне опитування на заняттях; письмові завдання; самостійні роботи; тестування; екзамен.

6. Критерії оцінювання навчальних досягнень

«Відмінно» - оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких навчальний матеріал відтворюється в повному обсязі, відповідь правильна, обґрунтована, логічна, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки. Здобувач освіти активно працює протягом усього курсу і показує при цьому глибоке оволодіння лекційним матеріалом, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал. Практичне завдання виконане правильно, як з використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом;

«Добре» - оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюється значна частина навчального матеріалу. Здобувач освіти виявляє знання і розуміння основних положень з навчальної дисципліни, певною мірою може аналізувати матеріал, порівнювати та робити висновки. Здобувач освіти активно працює протягом усього курсу, питання висвітлює повно, висвітлення їх завершене висновками, виявлене вміння аналізувати факти й події, а також виконувати навчальні завдання. У відповідях допущені несуттєві помилки, в усних відповідях – неточності, деякі незначні помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене ставлення слухача до фактів;

«Задовільно» - оцінюється завдання, що містить відповіді, в яких відтворюються основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; здобувач освіти у цілому оволодів суттю питань з даної теми, виявляє знання лекційного матеріалу, навчальної літератури, намагається аналізувати факти й події, робити висновки. Але на заняттях поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача, дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу. У практичних завданнях припущені несуттєві помилки;

«Незадовільно» - оцінюється завдання, що не виконане, або містить відповіді на рівні елементарного відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів навчального матеріалу. Здобувач освіти виявив неспроможність висвітлити питання чи питання висвітлені неправильно, безсистемно, з грубими помилками, відсутні розуміння основної суті питань, висновки, узагальнення. У відповідях та практичному завданні припущені суттєві помилки.

7. Рекомендована література та інформаційні ресурси

1. Базилевич В.Д. Економічна теорія: Політекономія. – Київ : Знання, 2014. – 710 с.
2. Єщенко П.С., Палкій Ю.І. Сучасна економіка: навчальний посібник. – Київ, 2005. – 325 с.
3. Міжнародна економіка : підручник/ за ред. А. П. Румянцева. – 2-ге вид., виправлено. і доповнено. – Київ : Знання, 2004. – 449 с.
4. Національна економіка: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів/ за ред. В. М. Тарасевича. – Київ: Центр учбової літератури, 2009. – 280 с.
5. Основи економічної теорії: підручник/ за ред. А. А. Чухна. – Київ: Вища школа, 2001. – 606 с.
6. Бойчик І.М., Харів П.С., Піча Ю.В. Економіка підприємства. – Київ : Каравела, 2001. – 298 с.
7. Державне регулювання економіки: навчальний посібник/ С.Ф. Чигинов, А.Є. Никифоров, Т.Ф. Куценко та ін. – Київ: КНЕУ, 2000. – 316 с.
8. Гринчуцький В.Г. Економіка підприємства: навчальний посібник – Київ: ЦУЛ, 2012. – 304 с.
9. Економіка підприємства: навчальний посібник/ О.О. Гетьман, В.М. Шаповал. – Київ : ЦУЛ, 2010 – 488 с.
10. Економіка підприємства: навчальний посібник/ О.В. Березін, Л.М. Березіна, Н.В. Бутенко. – Київ: Знання, 2009. – 390 с.
11. Економіка підприємства : підручник / За ред. А.В. Шегди. – Київ : Знання 2006. – 614с.
12. Економічна теорія: Навчальний посібник / Н. М. Каменева, М. В. Косич, О. І. Фролов, О. Ю. Александрова. – Харків: УкрДУЗТ, 2019. – 163 с.,
13. Рижмань Д.І., Криворучко І.М., Вінничук Г.Я. Економіка підприємства: навчальний посібник. – Київ : Аграрна освіта, 2011. – 513 с.

Інформаційні ресурси

14. Верховна Рада України <https://www.rada.gov.ua/>
15. Міністерство економіки України <https://me.gov.ua/?lang=uk-UA>
16. Економічна література
  - а) <https://surl.li/uonmdj>
  - б) <https://surl.li/cqoauc>
  - в) <http://www.znannia.com.ua>